

Státnicové okruhy 2023

Základní okruh (pro všechny studia)

1. Substantiva
  - vyjádření mnohosti v ČZJ (pomocné slovní druhy, pomocí specifikátoru tvaru a velikosti, pomocí nemanuálního komponentu, reduplikace – prostá, s posunem, částečná aj.)
  - české a moravské znaky v elementární slovní zásobě (dny, měsíce aj.)
2. Adjektiva
  - užití specifikátoru tvaru a velikosti pro vyjádření vlastnosti substantiva
  - specifika adjektiv v ČZJ (slovosled, užití znaku TYP)
  - stupňování adjektiv (prostřednictvím modifikace znaku, lexikální stupňování, „nepravidelné“ stupňování)
  - stupňování specifikátoru tvaru a velikosti
  - české a moravské znaky v elementární slovní zásobě (barvy aj.)
3. Pronomina
  - deixe v ČZJ (personální, časová, prostorová – prostor topografický a syntaktický)
  - rozdíly v pronominech v ČJ a ČZJ
  - vyjádření plurálu pronomín v ČZJ (inkorporace číslovek do pronomín, tvary pro dvojné, trojné číslo aj.)
  - pravidlo pro užití pronomín v ČZJ v prostoru (mluvčí, adresát, třetí osoby)
  - přivlastňovací pronomina (slovosled, rozlišení dle dvou situací: předmět jako věc, předmět jako osoba)
4. Numeralia
  - dělení na určité a neurčité, dále na základní, řadové (vyjadřující datum, fyzické pořadí, pořadí v číselné řadě), násobné (vyjadřující počet opakování proběhlé činnosti nebo děje, počet opakování děje v daném časovém období, kolikrát je něco násobeno, pokolikáté daný děj probíhá), speciální (obrácené, ikonické, specifické)
  - inkorporace číslovek (časová, finanční)
5. Verba
  - základní rozdíly v ČJ a ČZJ
  - dělení na prostá, shodová a prostorová
  - modální slovesa (tvoření záporu, vyjadřování modality pomocí specifických znaků)
6. Adverbia
  - specifika příslovcí v ČZJ (rozlišení od adjektiv na základě kontextu, vyjádření pomocí nemanuálních komponentů či využití prostoru)
  - stupňování příslovcí v ČZJ (prostřednictvím modifikace znaku, lexikální stupňování, „nepravidelné“ stupňování)
7. Prepozice a konjunkce v českém znakovém jazyce
  - způsob vyjádření předložek a spojek v ČZJ (trojdimenzionální artikulační prostor, mimetická deskripce)
  - důležitost dodržení koheze a koherence při sdělení v ČZJ

- příklady užití některých spojovacích výrazů (spojka „a“ vyjádřena pomocí postupného výčtu předmětů, inkorporací aj., složitější spojky vyjádřeny pomocí zástupných znaků nebo opisu)
- 8. Kategorie času v českém znakovém jazyce
  - rozdíl mezi znakovými a mluvenými jazyky ve vyjádření času
  - časové osy v ČZJ (zepředu dozadu nebo zezadu dopředu, zespoda nahoru, zleva doprava před tělem, od těla vpřed)
- 9. Negace
  - způsob tvoření negace v ČZJ: nemanuální zápor (základní prvky a principy), negativní manuální znaky (s formou odlišnou od svých kladných protějšků, tvořené přidáním negativního komponentu, znaky negující znak nebo celou výpověď, samostatné znaky NE)
- 10. Znakosled
  - specifika znakosledu ČZJ, subjektivní x objektivní pořadí, věty s převratitelnou, neprevratitelnou a existenciální strukturou, vyjádření prostorového a časového rámce, postavení slovních druhů a gramatických jevů ve větě (přivlastňovací zájmena, přídavná jména, číslovky, modální slovesa, negace)
  - znakosled ve složených oznamovacích větách, v tázacích větách (zjišťovací, doplňovací, vylučovací), přacích větách a rozkazovacích větách
- 11. Jmenné znaky
  - rozdíl mezi jmennými znaky a legálními jmény, důvody užití jmenných znaků
  - způsoby tvoření jmenných znaků (tradiční, závislé na mluveném jazyce, deskriptivní)
- 12. Kultura Neslyšících
  - charakteristika kultury Neslyšících (jazyk, neslyšící s N, umění, vzorce chování, přesvědčení)
  - Deaf Gain, Deaf Hood, Visual Vernacular
- 13. Základní jazykové typy (morfologické). Příklady jazyků, kde dané typy dominují. Areálová příbuznost jazyků. Jazykový svaz. Interference jazyků. Substrát, adstrát, superstrát.
- 14. Znaková povaha jazyka. Paradigma a syntagma. Diachronie vs. Synchronie.
- 15. Typy hlásek z artikulačního a akustického hlediska (vokály, aproximanty, obstruenty; principy členění a systematika hlásek). Vokál × konsonant. Primární a sekundární artikulace.
- 16. Závislostní × složková syntax, konstituenty (testy), určení hlavy fráze, binarita.
- 17. Sémantické role (agens, patiens, ...), druhy sloves (tranzitivní, intransitivní, druhy intransitiv, ...), syntaktické funkce (subjekt, objekt a jejich vlastnosti), základy teorie vázání.
- 18. Syntaktický posun (posun hlavy, posun subjektu, posun tázacích výrazů), mirror principle (vztah mezi seřazením morfémů uvnitř slov a seřazením slov ve frázích), syntaktická hierarchie (C-T-Asp-V).
- 19. Fonologický parametr "tvar ruky". Vnitřní dělení kategorie: výběr prstů, pozice prstů, orientace. Interní pohyb. Jednoruční vs dvojruční znaky.
- 20. Fonologický parametr "místo artikulace". Hlavní místa artikulace. Lokace: sekvenčnost a mapování interního pohybu, lokace mimo fonologického modelu (shodová slovesa, referenční místa, klasifikačtorové konstrukce).

21. Fonologický parametr "pohyb". Typy pohybů a jejich kombinace. Fonologické modifikace pohybu. Kontakt. Slabika.
22. Morfologický typ znakových jazyků, morfém ve znakových vs mluvených jazycích, sekvenčnost a simultánnost, zběžný přehled slovtvorných a inflekčních procesů
23. Slovtvorné procesy ve znakových jazycích: kompozice, derivace. Inkorporace. Klasifikace.
24. Inflekční procesy ve znakových jazycích: vyjádření času a aspektu, shoda (referenční místa), pluralizace (reduplikace).
25. Typy vět: oznamovací, tázací, rozkazovací, zvolací. Typ věty vs řečový akt. Manuální a nemanuální markery jednotlivých typů vět.
26. Koordinace: větná vs členská, typy, manuální a nemanuální markery. Subordinace: typy, manuální a nemanuální markery.
27. Znakosled: základní znakosled vs jeho obměny. Elipsa, nevyjádřené argumenty, vliv topicu a focusu. Manuální a nemanuální markery.
28. Lexikologie jako disciplína. Lexém, lemma, slovo, znak. Kritéria identifikace, prototypické slovo.
29. Lexikon a jeho dělení. Lexikalizace a gramatikalizace. Znak vs gesto.
30. Lexikografie jako disciplína. Typy slovníků. Mikrostruktura a makrostruktura slovníku. Slovníky a korpusy znakových jazyků v Česku i v zahraničí.

Rozšířený okruh (pro hlavní a jednooborové studium)

Tyto otázky jsou navíc, tj. studenti hlavního a jednooborového studia budou zkoušeni z otázek 1–39.

- 31) Popis zvukové stránky jazyka: fonetika × fonologie. Tvorba a vnímání řeči. Fonologické využití (funkce) zvukových prostředků. Foném × alofon × hláska.
- 32) Fonetická transkripce a její principy. Rozdíly mezi transkripcí a běžným pravopisem. Rozdíly mezi mluvenou a psanou podobou jazyka.
- 33) Členění souvislé řeči a jeho prostředky (slabika, přízvukový takt, výpovědní úsek). Suprasegmentální jevy.
- 34) Morf – morfém – alomorf. Morfologické alternace.
- 35) Gramatické kategorie. Derivace vs. Gramatika.
- 36) Slovní druhy. Možné klasifikace morfologické a morfosyntaktické.
- 37) Výroková logika: spojky v přirozeném jazyce, exkluzivní a inkluzivní disjunkce, distributivní a kolektivní konjunkce, ...;
- 38) Kompozicionalita, základní významové vztahy: vyplývání, presupozice, ambiguita, rozhraní mezi sémantikou a pragmatikou: konverzační implikatury, presupozice;
- 39) Logické typy: argumenty, predikáty, referenční teorie určitých frází, počítatelná vs. nepočítatelná jména, formalizace gramatického čísla.